

ՀՏԴ 352

**ԿԼԱՍՏԵՐՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ԱՐՓԻՆԵ ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Հայաստանի պետական ​​​​տնտեսագիտական ​​​​համալսարանի Եղեգնաձորի մասնաճյուղ

Հոդվածը պատրաստվել է ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հեղափոխական կենտրոնի միջոցով 2020-ի հունիսի 02-ից իրականացվող «Միջհամայնքային համագործակցության առանձնահատկությունները ՀՀ Վայոց ձորի մարզի տնտեսական զարգացման համապեքսում» հեղափոխական թեմայի շրջանակներում:

Հոդվածը նվիրված է համայնքների համալիր զարգացման խնդիրների լուծմանը՝ կլաստերային քաղաքականության կազմակերպման միջոցով: Հոդվածի նպատակն է ցույց տալ, որ կլաստերների ստեղծումը կարող է էական ներդրում ունենալ համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման գործում: Աշխատանքի մեջ ներկայացվել են «կլաստեր» հասկացության վերաբերյալ մի շարք բնորոշումներ: Վերլուծվել են նաև կլաստերների հիմնական բնութագրական հատկանիշները: Անդրադարձ է կատարվել զարգացած երկրներում կիրառվող կլաստերային քաղաքականության ոլորտում երեք հիմնական կազմակերպչական կառուցվածքային տիպերին՝ մասնագիտացված, մատրիցային, «մեկ պատուհանի» համակարգ:

Իրականացրած հետազոտության արդյունքում հնարավոր եղավ հանգել այն եզրակացության, որ կլաստերային ճիշտ ընտրված քաղաքականությունը և կլաստերների արդյունավետ կազմակերպական կառուցվածքի ներդրումը կարող է նպաստել համայնքներում առկա հիմնախնդիրների առավել համալիր լուծմանը, ինչպես նաև տարածաշրջանում սոցիալական և տնտեսական կայուն ցուցանիշների ապահովմանը, մասնավոր ներդրումների աճին և գործարար միջավայրի ակտիվացմանը: Այս ամենն իր հերթին կրթի համայնքների բնակիչների պահանջմունքների ու շահերի առավել համակողմանի և արդյունավետ իրացմանը և երկրի տնտեսական առավել բարձր ցուցանիշների ապահովմանը:

Բանալի բառեր. տարածաշրջանային կլաստեր, մասնագիտացված կլաստերային քաղաքականություն, մատրիցային կլաստերային քաղաքականություն, «մեկ պատուհանի» համակարգ, կլաստերի կենսունակություն, տարածաշրջանների զարգացում, մրցունակության բարձրացում, տարածաշրջանային տնտեսություն, մրցակցություն և համագործակցություն, տնտեսական աճի ապահովում:

Տարածաշրջանների զարգացումը և դրանց մրցունակության բարձրացումը հրատապ խնդիր է յուրաքանչյուր երկրի տնտեսության համար:

Միջազգային պրատիկայում տարածքների մրցունակության ապահովման արդյունավետ միջոցը կլաստերային մոտեցումն է, ինչը հանգեցնում է նորարարության հատուկ ձևի՝ «համախառն նորարարական արտադրանք»-ի ստեղծմանը: Արտադրության կազմակերպման մեջ կլաստերի բնութագրական առանձնահատկությունները նպաստում են տարածաշրջանային տնտեսության դինամիկ զարգացմանը, իսկ կլաստերացման գործընթացն ինքնին համարվում է որպես տարածաշրջանային տնտեսական համակարգերի որակական վերափոխման շուկայի կառուցակարգ, հետևաբար կլաստերի սկզբունքների վրա հիմնված տարածաշրջանների զարգացումը գործնականում կարևոր նշանակություն ունի: Ժամանակակից աշխարհում կլաստերների ձևավորումը և զարգացումը, կլաստերային արդյունավետ քաղաքականության իրականացումը կարող է հանդիսանալ տարածաշրջանի և համայնքների տնտեսական աճի ապահովման ամենակարևոր գործոնը:

«Կլաստեր» հասկացության վերաբերյալ գոյություն ունեն տարբեր մեկնաբանություններ: Ամերիկյան տեսաբան Պորտերը համարվում է կլաստերային հայեցակարգի հիմնադիրը [1, p. 384]: 1990 թ. ստեղծված Պորտերի մոդելը, որը նկարագրեց մրցունակությունը, տեսության մեջ ստացավ «ադամանդ» անվանումը, որի չորս հիմնական առանցքներն էին՝ (1) գործոնային պայմանները, (2) հարակից և օժանդակ ոլորտերը, (3) պահանջարկի պայմանները և (4) ֆիրմայի ռազմավարությունը, կառուցվածքը և մրցակցությունը [2, p. 4]:

Կլաստերային կառուցվածքները տարածքային միավորումների զարգացման ժամանակակից և արդյունավետ ձևեր են, որոնք հնարավորություն են տալիս լիովին իրացնել փոխազդեցության մեջ ներգրավված առանձին տնտեսվարող սուբյեկտների ներուժը, ինչպես նաև ձեռք բերել զգալի սիներգիկ և բազմարկիչ ազդեցություն տնտեսության համար [3, p. 92]:

Կլաստերի հիմնական բնութագրական հատկանիշներն են [4, p. 44].

➤ *աշխարհագրական համակենտրոնացում* (սերտորեն տեղակայված ֆիրմաները ներգրավվում են արտադրության արագ փոխազդեցության, սոցիալական կապիտալի փոխանակման և ուսումնառության գործընթացների տնտեսականացման հնարավորությամբ),

➤ *մասնագիտացում* (կլաստերները կենտրոնացված են գործունեության որոշակի ոլորտի շուրջ, որի հետ կապված են բոլոր մասնակիցները կամ հեղինակները),

➤ *տնտեսական գործակալների բազմազանություն* (կլաստերի գործունեությունը ընդգրկում է ոչ միայն դրա մաս կազմող ֆիրմաները, այլև

հասարակական կազմակերպությունները, ակադեմիաները, ֆինանսական միջնորդները, համագործակցությունները խթանող հաստատությունները և այլն),

➤ մրցակցություն և համագործակցություն (որպես կլաստերի ֆիրմաների անդամների միջև փոխգործակցության հիմնական տեսակներ),

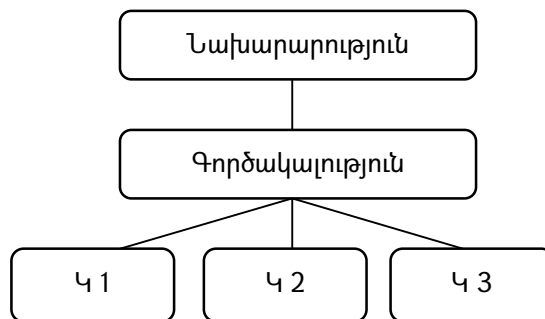
➤ կլաստերի չափերի անհրաժեշտ «կրիտիկական զանգվածին» հասնելը (ներքին դինամիկայի և զարգացման արդյունք ձեռք բերելու համար),

➤ կլաստերի կենսունակություն (հաշվարկվում է երկարաժամկետ ժամանակահատվածի համար),

➤ ներգրավվածություն նորարարության գործընթացում (կլաստերը կազմող ձեռնարկությունները սովորաբար ընդգրկված են տեխնոլոգիական արտադրանքի, շուկայի կամ կազմակերպական նորարարությունների գործընթացներում):

Անդրադառնալով զարգացած երկրներում կիրառվող կլաստերային քաղաքականությանը՝ կարող ենք խոսել երեք լայն տարածում ունեցող կազմակերպական տիպերի գոյության մասին՝ (1) մասնագիտացված, (2) մատրիցային, (3) «մեկ պատուհանի» համակարգ [5, շ. 63-66]:

Մասնագիտացված կլաստերային քաղաքականության ժամանակ այս կառուցվածքում գործում է լիազորված նախարարություն, որը պատասխանատու է որոշումներ կայացնելու, պաշարների կենտրոնացման և բաշխման համար: Թե որ նախարարությունը կլաստերի քաղաքականության մեջ առաջնային դեր կխաղա, ուղղակիորեն կախված է քաղաքականության ուղղությունից, քանի որ նախարարությունները կանոնակարգում են իրականացնում՝ օգտագործելով իրենց անմիջական տրամադրության ներքո առկա գործիքները:

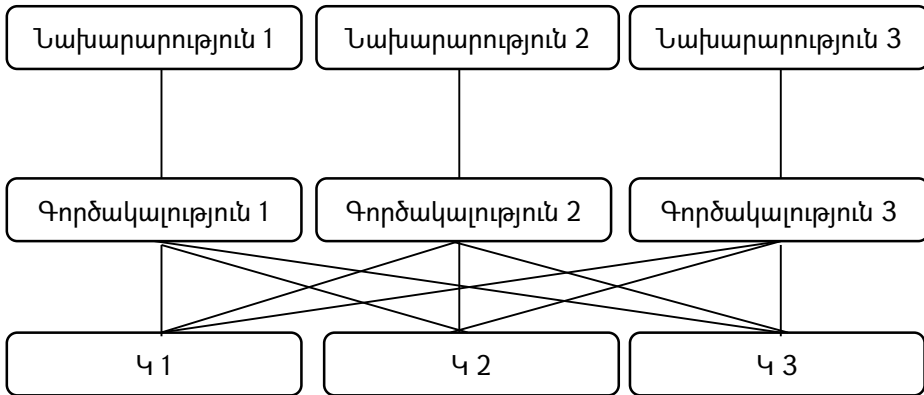
Գծապատկեր 1. Մասնագիտացված կլաստերային քաղաքականություն

Կլաստերի զարգացման համար լիազոր գործադիր մարմնի և մասնագիտացված կազմակերպությունների փոխազդեցությունն իրականացվում է գործակալության աջակցությամբ, որը հաճախ փորձագիտական

մարմին է և կատարում է մշտադիտարկում և գնահատման գործառույթներ (տե՛ս **Գծապատկեր 1**):

Մասնագիտացված կլաստերային քաղաքականության կազմակերպական ձևի հնարավոր առավելությունը նրա պարզությունն է:

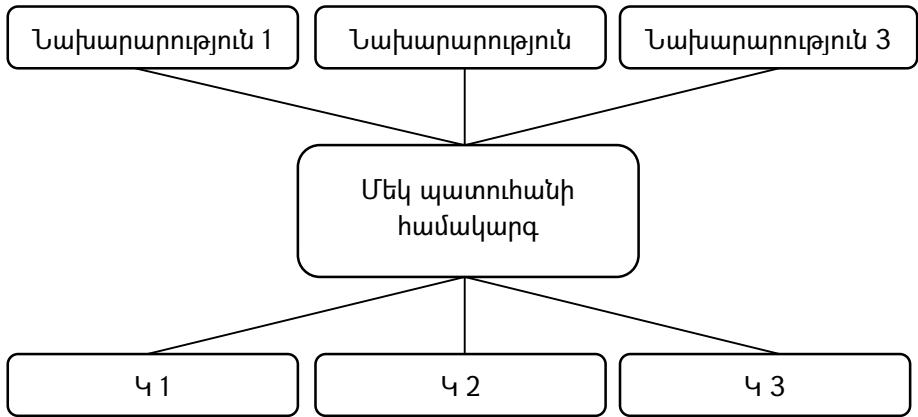
Մատրիցային կլաստերային ծրագրի իրականացման գործընթացում ներգրավված են մի շարք նախարարություններ և դրանց փոխկապակցված գործակալություններ: Նման դեպքերում հաճախակի են նախարարությունների «ճյուղերի» (նորարարություն, փոքր գործարարություն և այլն) մասնագիտացումը: Իրականում, այս տարբերակը կլաստերային ծրագրերի կազմակերպման մասնագիտացված մոտեցման ընդլայնված տարբերակն է, բայց այն բնութագրվում է ավելի մեծ ճկունությամբ (տե՛ս **Գծապատկեր 2**):

Գծապատկեր 2. Մատրիցային կլաստերային քաղաքականություն¹

«Մեկ պատուհանի» համակարգ: Միջգերատեսչական կառույցներ-«մեկ պատուհանի» գործակալություններն ստեղծվում են հատուկ ծրագրերի պլանավորման, ֆինանսավորման և մատուցման համար: Այս մոտեցմամբ, կլաստերի զարգացման մասնագիտացված կազմակերպությունները համագործակցում են միայն մեկ կառույցի (գործակալության), և ոչ թե մի քանի գործադիր իշխանությունների հետ: Այս մոտեցումը թույլ է տալիս նվազեցնել գործարքի ծախսերը և ավելի արդյունավետ դարձնել տարբեր կառույցների միջև փոխգործակցության գործընթացը: Այնուամենայնիվ, դա պահանջում է զգալի ջանքեր, քանի որ ստեղծման փուլում այն հղի է առանձին գերատեսչությունների դիմադրությամբ (տե՛ս **Գծապատկեր 3**):

¹ Գծապատկեր 1-ում, Գծապատկեր 2-ում և Գծապատկեր 3-ում, Կ 1-ը, Կ 2-ը, Կ 3-ը՝ կլաստերի զարգացման մասնագիտացված կազմակերպություններն են:

Գծապատկեր 3. «Մեկ պատուհանի» համակարգ

Չնայած որ յուրաքանչյուր երկիր առանձնահատուկ է իր պատմությանը, քաղաքականությանը և տնտեսական առումով, գործնականում յուրաքանչյուր իրականացվող կլաստերային քաղաքականություն կարող է վերաբերել վերը ներկայացված մեթոդները որևէ մեկին:

Վերը ներկայացված կլաստերային քաղաքականությունների համեմատական բնութագրերը ներկայացնենք **Աղյուսակ 1**-ում:

Հարկ է նշել, որ կլաստերի կառավարման կազմակերպչական կառուցվածքում կարևոր տարր է համարվում *facilitator*-ը, որը կապող օղակ է հանդիսանում կլաստերի բոլոր անդամների միջև: Ըստ գիտնականների՝ դրա շնորհիվ տեղի է ունենում ինչպես կլաստերի ուղղակի, այնպես էլ անուղղակի կառավարում, որը շատ առումներով օպտիմալացնում է կլաստերի մասնակիցների փոխգործակցության համակարգը, նրանց համար ստեղծելով ավելի լայն տեղեկատվական տարածք [6, c. 124]:

Միաժամանակ նույն երկրում կարելի է հանդիպել ժամանակի ընթացքում միմյանց զուգահեռաբար փոխարինող կլաստերային քաղաքականության տարբեր մեթոդների՝ կախված սահմանված նպատակից [5, c. 67]:

Աղյուսակ 1

Կլաստերային քաղաքականության կազմակերպական կառուցվածքների համեմատական բնութագրեր

Համեմատական բնութագրեր	Կազմակերպական կառուցվածքի տեսակներ		
	Մասնագիտացված	Մատրիցային	«Մեկ պատուհան»
Ներառված նախարարությունների և / կամ հարակից ծրագրերի քանակը	մեկ	մի քանի	մի քանի
Լիազորված գործակալությունների քանակը	մեկ	մի քանի	մեկ
Հարաբերությունների տեսակը կազմակերպչական կառուցվածքում	ուղղահայաց	ուղղահայաց և հորիզոնական	ուղղահայաց
Լիազորված գործակալության համակարգման մակարդակը	միջկլաստերային	միջկլաստերային և միջգործակալական	միջկլաստերային և միջգերատեսչական
Լիազորված գործակալության գործառույթները	փորձագիտական վերլուծական և համակարգային	փորձագիտական վերլուծական և համակարգային	փորձագիտական վերլուծական և համակարգային, որոշումների ընդունում
Աջակցող կլաստերների տեսակ	Մասնագիտացված, կողքային	մասնագիտացված, կողքային, բաղադրյալ	մասնագիտացված, կողքային, բաղադրյալ

Աղյուսակ 2-ում ներկայացնենք կլաստերային քաղաքականության ոլորտում առաջատար համարվող մի շարք զարգացած երկրներում կիրառվող կլաստերային քաղաքականության կազմակերպական կառուցվածքների համեմատական վերլուծությունը:

Ինչպես նկատում ենք աղյուսակի տվյալներից, կլաստերային քաղաքականությունների շարքում մատրիցային քաղաքականությունն առավել լայն տարածում ունի, մասնավորապես, այն առավել տարածված է Նորվեգիայում, Նիդեռլանդներում, Իսպանիայում և Ճապոնիայում: Կանադա-

յում և Կորեայում տարածված են մասնագիտացված կլաստերները, Ֆրանիայում և ԱՄՆ-ում «մեկ պատուհանի» համակարգը: Շվեդիան և Ֆինլանդիան կիրառում են կլաստերային քաղաքականության կազմակերպական կառուցվածքների տարբեր տեսակներ:

Աղյուսակ 2

Կլաստերային ծրագրերի կազմակերպական կառուցվածքը որոշ երկրներում

Երկիրը	Ծրագիրը	Կազմակերպական կառուցվածքի տեսակը		
		Մասնագիտացված	Մադրիցային	«Մեկ պատուհան»
Շվեդիա	VINNVAXT	X		
	The Regional Cluster Program		X	
	The Regional Cluster Program	X		
Նորվեգիա	The Arena Programme		X	
	Norwegian Centres of Expertise (NCE)		X	
Ֆինլանդիա	The National Cluster Programme		X	
	The Centres of Expertise			X
Ֆրանսիա	SPL			X
	Pôles de compétitivité			X
Նիդեռլանդներ	Peaks in the Delta		X	
	The Key Innovation Areas		X	
Իսպանիա	The Basque Country Competitiveness Programme		X	
Կանադա	Technology Cluster Initiatives	X		
ԱՄՆ	Regional Innovation Clusters			X
Ճապոնիա	Industrial Clusters		X	
	Knowledge Clusters		X	
Կորեա	Innovative Cluster Cities	X		

Կատարված ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս ենթադրելու, որ Հայաստանի Հանրապետությունում կլաստերային քաղաքականության ոլորտում ցանկալի է օգտագործել կլաստերային քաղաքականության

մատրիցային մոդելը, որը ենթադրում է մի կողմից կլաստերների ձևավորման գործում տեղական ընկերությունների ակտիվ մասնակցություն, իսկ մյուս կողմից՝ կառավարության կողմից աջակցության իրականացում:

Կլաստերային քաղաքականությունը հանդիսանում է տարածաշրջանում նորարարական գործունեության ակտիվացման և մրցունակության բարձրացման կարևորագույն նախապայման: Կլաստերի մեջ մտնող ձեռնարկությունների և կազմակերպությունների միջև առավել բարձր արդյունավետություն ապահովելու համար անհրաժեշտ է ձևավորել առավել արդյունավետ կառավարման համակարգ:

Գոյություն ունեն կլաստերի կառավարման կազմակերպական կառուցվածքների ձևավորման հետևյալ մեթոդները [6, c. 123].

✓ նմանության (անալոգիա) մեթոդը կլաստերային ձևավորումների մեջ կառուցվածքների նախագծման փորձի օգտագործումն է: Կլաստերի կառավարման համար կազմակերպական կառույցներ ձևավորելիս այս մեթոդը շատ տարածված է: Որպես կանոն, կլաստեր ստեղծելիս, առանց նախնական վերլուծության, ներդրվում է կառավարման լայն տարածում ունեցող որևէ կազմակերպական կառուցվածք, որն այնքան էլ խելամիտ որոշում չէ և կարող է հանգեցնել կլաստերի «կազմալուծմանը»,

✓ փորձագիտական մեթոդ, որը ձևավորվում է արտաքին փորձագետների առաջարկությունների հիման վրա: Նրանք կարող են կա՛մ նախագծել կազմակերպական կառուցվածքի տարբերակներ, կա՛մ իրականացնել այլոց կողմից մշակված նախագծի փորձարկում: Այս մեթոդը գրեթե նույնական է նմանության մեթոդի հետ, քանի որ հանդիսանում է դրա շարունակությունը,

✓ նպատակների ձևավորման մեթոդի էությունը նպատակների համակարգ մշակելն է, և դրա հետագա առաջարկումը ձևավորվող կառուցվածքին: Այս դեպքում կլաստերի կառավարման կազմակերպական կառուցվածքը հիմնված կլինի համակարգված մոտեցման վրա,

✓ կազմակերպական մոդելավորման մեթոդը հնարավորություն է տալիս հստակ ձևակերպել կազմակերպական որոշումների արդյունավետության աստիճանի գնահատման չափանիշներ: Այս մեթոդի էությունը կայանում է կազմակերպությունում լիազորությունների և պարտականությունների բաշխման մաթեմատիկական, գրաֆիկական ֆորմալ նկարագրերի մշակման մեջ: Այս մեթոդը կարող է կիրառվել միայն հազվագյուտ դեպքերում, քանի որ բոլոր կլաստերները հնարավոր չէ ֆորմալացնել:

Ինչպես նշում են հեղինակները, կլաստերների գործունեության արդյունավետությունը բացատրելու առումով կարևոր է հետևյալ երեք հիմնական պայմանների առկայությունը [5, c. 68]:

Նախ՝ հաջող կլաստերները գրեթե միշտ հիմնված են տարածաշրջանում առկա տնտեսական կառուցվածքների վրա, ուստի տարածքի տնտեսական հեռանկարներն անխուսափելիորեն կապված են նրա անցյալի հետ: Հետևաբար, որպես «լավագույն փորձեր» նշվող օրինակները չեն վերաբերում նմուշներին, այլ «եզակի մոդելների»՝ ցույց տալով միայն այն, որ տարածաշրջանի մրցունակությունը կախված է նրա բնութագրիչ հատկություններից:

Երկրորդ՝ տարածքի ավանդույթները պետք է համադրվեն ժամանակակից միտումների հետ, քանի որ կլաստերների հաջողությունը միշտ արդյունք է ավանդույթների «նոր համադրության» և համաշխարհային միտումների:

Երրորդ՝ գնահատելով կլաստերների և կլաստերային քաղաքակառուցության առկա օրինակները, չի կարելի չնկատել, որ նրանց հաջողությունների մեջ սկզբնական փուլում այնքան էլ մեծ չէ պետությունը դերը: Կլաստերի մեծ մասն առաջացել են ինքնաբուխ, և եթե պետությունը որևէ դեր խաղացել է դրանց զարգացման մեջ, ապա հիմնականում հետագա փուլերում:

Կլաստերային քաղաքանության վրա հիմնված տնտեսության նորարար զարգացումը ենթադրում է ոչ միայն գործարարության, այլև պետության նախաձեռնությունը և համատեղ գործողությունները: Կլաստերի զարգացման գործում բոլոր մակարդակների, գիտական և կրթական հաստատությունների և ձեռներեցների կառավարման գործառույթները պետք է լինեն միմյանց փոխլրացնող [7, c. 177]:

Այսօր կլաստերների զարգացումը լայնորեն տարածված գործիք է, որն ուղեկցում է տնտեսական զարգացմանը և մրցունակության աճին: Կլաստերային նախաձեռնությունների արագ ընդլայնվող քանակը և՛ զարգացած և՛ զարգացող երկրներում արտացոլում է դրանց գործունեության արդյունավետությունն ու կենսունակությունը [8, c. 6]:

Միևնույն տարածաշրջանում գտնվող ձեռնարկություններն ունեն ընդհանուր պահանջմունքներ և հստակ կանոնակարգելով կլաստերների զարգացման պայմանները, պետական կառավարման մարմիններն ազդեցություն են ունենում տվյալ տարածաշրջանի միաժամանակ մի շարք ձեռնարկությունների վրա: Որոշ երկրներում կլաստերների զարգացման փորձը ցույց է տալիս, որ կլաստերները [9, c. 16]:

✓ ապահովում են արտոնյալ կամ էժան պայմաններ արտադրության հատուկ գործոնների ձեռքբերման համար (նոր սարքավորումներ և տեխնոլոգիաներ, որակավորված մասնագետներ, զարգացած ենթակառուցվածքներ),

✓ կուտակում են մասնագիտական տեղեկատվություն (գիտելիք), որին հասնելիությունն ավելի լավ է կազմակերված և պահանջում է նվազագույն ծախսեր, ինչպես նաև դյուրինացնում է տեղեկատվության հոսքը կլաստերի ներսում,

✓ ապահովում են գործունեության տարբեր ձևերի փոխլրացում (գնողունակ պահանջարկի բավարարման, շուկայական, գնումների գծով)՝ դրանով իսկ բարձրացնելով աշխատանքի որակն ու արդյունավետությունը:

Ինչպես հայտնի է Հայաստանի Հարապետությունում կլաստերային քաղաքականության ոլորտում գոյություն չունի հստակ մշակված ռազմավարություն: Այս առումով կարևորվում է, որպեսզի մեր երկիրը ընտրի իր տնտեսությանը համապատասխանող կլաստերային քաղաքականություն, ձևավորի համապատասխան ինստիտուտներ, որոնք հետևողականորեն կիրականացնեն սահմանված գործառույթները և կհանգեցնեն ցանկալի արդյունքի: Հաշվի առնելով միջազգային փորձը՝ կարծում ենք կլաստերային քաղաքականության մշակման և դրա արդյունավետ գործունեության առումով անհրաժեշտ է հետևյալ քայլերի իրականացումը.

➤ կլաստերային քաղաքականության իրականացման վերաբերյալ օրենսդրության մշակում, որը հնարավորություն կտա կարգավորելու կլաստերի մասնակիցների կազմը և կառուցվածքը, նրանց իրավունքները և պարտականությունները, փոխհարաբերությունները, ինչպես նաև սահմանելու կառավարող մարմնի հիմնական գործառույթները,

➤ կլաստերային քաղաքականության իրականացման հնարավորություններ ունեցող ոլորտների ուսումնասիրություն,

➤ կլաստերի մասնակիցների առկայության և գործունեության գնահատում,

➤ կլաստերների աջակցման հատուկ կառուցակարգերի մշակում, մասնավորապես խորհրդատվական և ֆինանսական աջակցության տրամադրում:

Այսօր յուրաքանչյուր պետության ամենակարևոր խնդիրն ազգային տնտեսության մրցունակության բարձրացման ռազմավարական ուղղությունների որոնումն է: Շատ երկրներում տարածքային տնտեսական համակարգերի զարգացման համատեքստում արդյունավետ գործիք է համարվում կլաստերային մոտեցումը, որը թույլ է տալիս հասնել տարածքի կապիտալացման բարձր մակարդակի և տնտեսվարող սուբյեկտների միջև առավել արդյունավետ մրցունակության ապահովման:

Կլաստերների ստեղծումը համայնքներում ունենում է մի շարք կարևոր ազդեցություններ, մասնավորապես, (1) ձեռնարկատիրական գործունեության ակտիվացում, որը դրականորեն է անդրադառնում համայնքներում բյուջետային հոսքերի ավելացման վրա, (2) նոր աշխատատեղերի

ստեղծում և առկա աշխատատեղերի թվաքանակի ընդլայնում, (3) ապրանքների ու ծառայությունների որակի բարելավում և իրացման շուկաների ընդլայնում, (4) արտադրվող ապրանքների ու ծառայությունների բազմատեսականացում:

Կարծում ենք, մեր երկրում կլաստերային ճիշտ ընտրված քաղաքականության ներդրումը կհանգեցնի մի կողմից երկրի առջև ծառայած տնտեսական և սոցիալական մի շարք խնդիրների լուծման, իսկ մյուս կողմից տարածքների համաչափ զարգացման և համայնքային պաշարների և ներուժի առավել արդյունավետ օգտագործման:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԱՂՔՅՈՒՐՆԵՐ

1. **Hospers, G. J., & Beugelsdijk, S.**, Regional cluster policies: learning by comparing? KYKLOS. International Review for Social Science, 55(3), 2002, p. 381–402.

2. **Rosenfeld, S. A.**, Industry clusters: business choice, policy outcome or branding strategy? Journal of New Business Ideas and Trends, 3, 2005, p. 4–13., p.

3. **Байков Е. А.**, Коллаборация промышленных и творческих кластеров как эффективный инструмент их экономического развития, «Инновационные кластеры цифровой экономики: драйверы развития: труды научно-практической конференции с международным участием» /под ред. д-ра экон. наук, проф. А.В.Бабкина. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2018 – 535 с, с. 91-100.

4. **Данилов С.В.**, Кластерный подход как методологическая основа управления инновационными процессами в системе образования, SCIENTIFIC REVIEW, PEDAGOGICAL SCIENCES № 5, 2017, <https://science-pedagogy.ru/pdf/2017/5/1665.pdf>, с. 42-59.

5. **Марков Л. С.** Теоретико-методологические основы кластерного подхода. – Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2015. – 300 с.

6. **Гаргалык В. Д., Гутман С.С.**, Методы формирования организационной структуры управления кластером, «Инновационные кластеры цифровой экономики: драйверы развития: труды научно-практической конференции с международным участием» / под ред. д-ра экон. наук, проф. А.В.Бабкина. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2018. – 535 с., с. 121-129.

7. **Ю. С. Артамоновой, Б. Б. Хрусталева, Тугушев С. Ю.**, Кластерные политики и кластерные инициативы: теория, методология, практика: Кол. монография, Пенза: ИП 2013. – 230 с.

8. **Доржиева Е. В.**, Формирование и развитие конкурентоспособных агропромышленных кластеров на мезоуровне экономики: монография. — СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета управления и экономики, 2012. — 168 с.

9. **Ефимычев Ю. И., Захаров И. В.**, Промышленные кластеры и экономический рост, Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского, ННГУ, 2005 г., с. 15-18.

ИЗУЧЕНИЕ ОСНОВНОЙ МЕТОДОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ КЛАСТЕРОВ

АРПИНЕ ОВАКИМЯН

Армянский государственный экономический университет, Ереванский филиал

Статья посвящена решению проблем комплексного развития сообществ через организацию кластерной политики. Основная цель статьи - показать, что создание кластеров может внести значительный вклад в социально-экономическое развитие сообществ. В работе представлен ряд определений понятия «кластер». Проанализированы основные характеристики кластеров. Были упомянуты три основных организационных структурных типа в области кластерной политики, применяемых в развитых странах: специализированная, матричная, система «одного окна».

В исследовании сделан вывод, что правильная кластерная политика - внедрение эффективной организационной структуры кластеров может способствовать более комплексному решению проблем в сообществах, а также обеспечению устойчивых социальных и экономических показателей в регионе, увеличению частных инвестиций и активизации деловой среды. Все это, в свою очередь, приведет к наиболее комплексной, эффективной реализации потребностей жителей сообществ, к обеспечению более высоких экономических показателей страны.

Ключевые слова: региональный кластер, специализированная кластерная политика, матричная кластерная политика, система «единого окна», жизнеспособность кластера, региональное развитие, конкурентоспособность, региональная экономика, конкуренция-сотрудничество, экономический рост.

RESEARCH ON BASIC METHODOLOGY OF ORGANIZATIONAL STRUCTURE FORMATION OF CLUSTERS

ARPINE HOVAKIMYAN

Armenian State University of Economics, Yeghegnadzor branch

The article is devoted to solving the problems of the integrated development of communities through the organization of cluster policy. The main goal of the article is to show that the creation of clusters can make a significant contribution to the socio-economic development of communities. The paper presents a number of definitions of the concept of "cluster". The main characteristics of the clusters are analyzed. Three main organizational structural types in the field of cluster policy applied in developed countries were mentioned: specialized, matrix, "one window" system.

The study concluded that the correct cluster policy - the introduction of an effective organizational structure of clusters can contribute to a more comprehensive solution to problems in communities, as well as to ensure sustainable social and economic indicators in the region, increase private investment and revitalize the business environment. All this, in turn, will lead to the most comprehensive, effective implementation of the needs of the residents of the settlements, to the provision of higher economic indicators of the country.

Keywords: regional cluster, specialized cluster policy, matrix cluster policy "single window" system, cluster viability, regional development, competitiveness, regional economy, competition-cooperation, economic growth.

*Ներկայացվել է խմբագրություն 12.08.2020
Երաշխավորվել է տպագրության 28.11.2020*